

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

60 let bez případu přenosné dětské obrny v České republice

Na 24. 10. 2021 připadá Světový den polia, který každoročně vyhláší Světová zdravotnická organizace (WHO). Připomíná tím hlavní cíl, kterým je dosáhnout světa bez obrn vyvolaných právě poliioviry. To se stále nepodařilo. Poslední případ akutní chabé parézy (obrn) v evropském regionu WHO je z října letošního roku. Nahlásilo ho ukrajinské ministerstvo zdravotnictví u neočkované sedmnáctiměsíční dívky. Česká republika je už 60 let bez nákazy přenosnou dětskou obrnou.

"Mnozí se domnívají, že dětská obrna již neexistuje. Není to, bohužel, pravda. V současné době žije ve všech oblastech světa až 15 miliónů lidí, od kojenců až po devadesátileté jedince, kteří přežili přenosnou dětskou obrnu," upozorňuje MUDr. Kateřina Fabiánová, Ph.D. z Centra epidemiologie a mikrobiologie (CEM).

Divoký poliiovirus, způsobující obrnu, se stále udržuje v populaci v Afgánistánu a Pákistánu.

V souvislosti s pandemií covid-19 také výrazně poklesla intenzita očkovacích kampaní proti tomuto viru, jak upozorňuje sama WHO. Aktuálně tento měsíc ukrajinské ministerstvo zdravotnictví ohlásilo [případ akutní chabé parézy \(AFP\) vyvolané poliiovirem](#) u neočkované 17měsíční dívky z Rovenské oblasti na severozápadě země. Tentýž virus byl pak izolován i u jejích šesti bezpříznakových sourozenců.

"Poliomyelitida neboli dětská přenosná obrna je vysoce nakažlivé virové onemocnění, které může způsobit celoživotní ochrnutí i smrt. Virus se přenáší nejčastěji přímo z člověka na člověka fekálně-orální nebo orálně-orální cestou, ale také nepřímou - předměty, potravou i vodou v případě znečištění stolicí infikované osoby," vysvětluje MUDr. Jitka Částková, CSc. z Oddělení epidemiologie infekčních nemocí CEM

V dětském věku probíhá většina infekcí poliiovirem bez příznaků a pouze u jedné z 200 - 300 nakažených osob se vyvine závažná forma onemocnění, která vyvolává ochrnutí. Infekce poliiovirem, které se neprojeví žádnými příznaky, zůstanou většinou neodhalené a nedagnostikovány. I lidé, kteří mají bezpříznakovou formu, jsou ale infekční pro své okolí a několik týdnů vylučují virus stolicí i sliznicemi úst a nosu. Tito lidé mohou nakazit další jedince, u kterých se může vyvinout závažná forma onemocnění.

Připomeňme, že v ČR je očkování proti poliioviru součástí povinného dětského očkování a české děti jsou tak vakcínou chráněné už od prvních měsíců života. *"Česká republika je, díky úspěšnému národnímu očkovacímu programu, od roku 1961 zcela bez výskytu přenosné dětské obrny. Vzhledem k epidemiologické situaci ve světě a přetrvávajícímu přenosu divokého poliioviru v Pákistánu a v Afgánistánu ale nikdy nelze zcela vyloučit možnost opětovného zavlečení onemocnění. Protiepidemická*

opatření v čele s očkováním jsou proto stále důležitá. Očkování proti přenosné dětské obrně zabrání nejen onemocnění, ale také jeho případným pozdním následkům," zdůrazňuje ředitelka Státního zdravotního ústavu MUDr. Barbora Macková.

"Mezi možné doživotní následky po prodělání dětské obrny patří zejména nadměrná nevysvětlitelná únava, svalová slabost, ochrnutí a úbytky svalové síly i svalové hmoty. Objevují se také výrazné bolesti svalů a kloubů, poruchy spánku, přecitlivělost k chladu a bolesti, potíže s polykáním i dýcháním. Symptomy se mohou projevit neočekávaně v rozmezí od 8 do 71 let po primárním onemocnění. První příznaky takovýchto pozdních následků (postpoliomyelitického syndromu) se obvykle objevují ve věku 35 až 60 let," popisuje MUDr. Kateřina Fabiánová, Ph.D.

Ve stanovisku Krizového výboru mezinárodních zdravotních předpisů ze srpna 2021 se k mezinárodnímu šíření polioviru konstatuje, že navzdory úspěchům programu na vymýcení dětské obrny stále trvá riziko šíření viru. Přispívá k tomu nestabilní politická situace s vojenskými konflikty v některých zemích, často odmítavý postoj k očkování, ale i trvající negativní vlivy pandemie covid-19 na zdravotní programy a systémy. Pokud se nepodaří udržet dostatečnou proočkovanost proti dětské přenosné obrně, onemocnění se může začít šířit kdekoliv, konstatuje výbor.

Program vymýcení dětské obrny (polioeradikace) zahájila WHO v roce 1988 a od té doby zabránil už stovkám tisíc případů paralytických onemocnění dětí. V roce 1988 ve světě žilo pouze 10 % dětí v zemích bez obrny; v roce 2016 to bylo více než 95 % dětí. Počet paralytických (končících ochrnutím) případů nákazy se snížil o 99,9 % z více než odhadovaných 350 000 v roce 1985 na 140 hlášených případů v roce 2020.

Od roku 1988 počet zemí s endemickým výskytem divokých poliovirů poklesl ze 125 zemí na 3 v roce 2017 (Pákistán, Afghánistán, Nigérie) a od roku 2018 se případy obrny vyvolaných divokým poliovirem vyskytují pouze v Afghánistánu (2019: 29 případů, 2020: 56 případů) a v Pákistánu (2019: 147 případů, 2020: 84 případů). Region Afrika byl v pořadí jako čtvrtý ze šesti regionů WHO certifikován 25. srpna 2020 jako polio-free, tedy bez výskytu divokého polioviru. Nicméně v Africe se stále vyskytují početná lokální ohniska cirkulujícího, od vakcinálního kmene derivovaného polioviru (cVDPV).

Na celém světě se v jednotlivých zemích lidé postižení přenosnou dětskou obrnou sdružují, aby se vzájemně podporovali a pomáhali si. V České republice takto funguje spolek Asociace polio (AP). Státní zdravotní ústav s Asociací polio dlouhodobě spolupracuje a připravil již dvě odborné konference s tématem "Postpoliomyelitický syndrom. Přenosná dětská obrna." Materiály z konferencí a autentické výpovědi pacientů naleznete zde:

<http://www.szu.cz/tema/prevence/odborna-konference-postpoliomyeliticky-syndrom-prenosna-1>

<http://www.szu.cz/tema/prevence/jednodenni-odborna-konference-postpoliomyeliticky-syndrom>